

Hendrik Jan Wolter, 'Lenteochtend in Veere met het oude stadhuis', z.j.

Floris Arntzenius, 'Het Noordeinde met het ruitersstandbeeld van Willem van Oranje te Den Haag' (detail), z.j.

Pieter Jan van Liender, 'De Stadhuisbrug met omgeving te Utrecht', 1764

Vijf eeuwen stadsgezichten

Van de pittoreske dorpjes op het platteland en langs de kust, tot de uitgestrekte pleinen in de bruisende steden. Net als veel anderen die gedurende de pandemie gedwongen vakantie in eigen land vierden, herontdekte ook Jim van der Meer Mohr de schoonheid van het Nederlandse stads- en dorpslandschap. Van der Meer Mohr, bekend als expert in het tv-programma *Tussen Kunst en Kitsch*, brengt in de publicatie *Het Nederlandse stads- en dorpsgezicht, 1550-2000* een ode aan dit genre in de schilderkunst.

Voor hij begint aan zijn picturale reis dwars door de provincies, dompelt hij de lezer onder in de ontwikkeling van deze kunstvorm en de belangrijkste kunstenaars van de afgelopen eeuwen. Onder invloed van de economische groei in steden als Amsterdam, Den Haag en Utrecht worden stadsgezichten vanaf de zeventiende eeuw steeds populairder. Welgestelde personen bestellen ze massaal ter verfraaiing van hun woningen en werkplekken.

Een grote rol was daarbij weggelegd voor topografische nauwkeurigheid: Van der Meer Mohr illustreert hoe oude stadsdelen – die in de loop der tijd onherkenbaar verbouwd zijn, plaats hebben gemaakt voor nieuwbouw of simpelweg zijn afgebroken – dankzij deze schilderijen toch vereeuwigd blijven. Zo doet de inmiddels gesloopte stadskraan op het kunstwerk *De Stadhuisbrug met omgeving te Utrecht* (1764) van Pieter Jan van Lienders (1727-79) waarschijnlijk geen belletje rinkelen, waar de Domtoren op de achtergrond nog altijd direct herkenbaar is.

Naarmate het eind van de negentiende eeuw nadert, wordt het verbeelden van de sfeer van steden en dorpen belangrijker dan de exacte topografie. Illustratief voor deze trend zijn de druilerige en regenachtige Haagse stadsgezichten van Floris Arntzenius (1864-1925), zoals *Noordeinde met het ruitersstandbeeld van Willem van Oranje*. En nog duidelijker wordt dit in het impressionistische gezicht op het Zeeuwse Veere door Hendrik Jan Wolter (1873-1952), dat met zijn felle kleuren een vrolijke lenteochtend toont.

In talloze andere voorbeelden uit stad en land wisselt Van der Meer Mohr zijn informatieve kennis af met interessante weetjes over de makers van de gezichten en de – al dan niet verdwenen – gebouwen die erop te zien zijn. Hij schuwt daarbij niet zijn persoonlijke voorkeuren te bespreken of een kunstwerk af te doen als een 'houterig' of juist 'aardig' schilderijtje.

Hoewel het boek zichzelf presenteert als een gebalanceerd overzichtswerk, blijkt snel dat de verhoudingen tussen de verschillende provincies scheefliggen. De noordelijke provincies, evenals Zuid-Limburg, zijn bij kunstenaars beduidend minder in trek geweest dan de andere delen – met minder schilderijen uit deze gebieden als resultaat. Nog een stap verder gaat de totale afwezigheid van Flevoland. Logisch, want het is de jongste provincie, maar wel iets om in het achterhoofd te houden – het boek behandelt immers het genre tot het jaar 2000. TARA SIKKEL

Jim van der Meer Mohr, *Het Nederlandse stads- en dorpsgezicht, 1550-2000*, uitgeverij Wbooks: 144 blz.; € 34,95; ISBN 978 94 6258 5928